

HOLÉCZINÉ TÓTH ZSUZSA

A bross

Judit hazafelé tartott a főiskoláról, de egy hirtelen ötlettel felszállt a 6-os villamosra, mert úgy döntött, hogy meglátogatja a nagymamáját. Anci mama a nappaliban ült és olvasott – illetve időnként a könyvet az ölébe ejtve tűnődött a múlton. Sokat volt egyedül, így nagyon megörült unokája érkezésének, és azonnal keresett „valami finomat”, amivel a lánynak kedveskedhetett. Judit elnézte idős nagymamája ténykedését, és arra gondolt, szerencsére nem hagyja el magát: még soha nem tudott úgy érkezni, hogy a mama ne legyen tipp-topp felöltözve – mintha csak mindig várná valakinek az érkezését. Most is, ezen a tél végi napon, sötétszürke kötött szoknyát és mellényt, valamint egy krémszínű garbót viselt, melynek nyakán, a bal oldalon egy nagyon szép, mives bross díszelgett. Anci mama észrevette, hogy a lány rajtafelejtette a szemét a különleges, szárnyas csikóhalat ábrázoló antik ékszeren, és mosolyogva csatolta le a garbójáról:

– Nézd, kincsem, ezt már régen neked szántam, de amilyen kótyalagos már a fejem, ha nem tűzöm ma fel, megint elfelejtem. Vedd csak el, ott a fiókos szekrényben találsz hozzá egy bársonydobozt is, abban hazaviheted.

– De, mami, hát miért adod ezt most nekem? Hiszen ez egy nagyon különleges, értékes darab, miért válnál meg tőle?

– Ugyan, kislányom, minek hordanék én már ilyet? Én már túl öreg vagyok hozzá, de ha te mégyszógni, elegánsnak kell lenned, kápráztasd csak el vele a történelemtanárodát – mondta huncut mosollyal, mert eszébe jutott, hogy az unokája milyen rajongással beszélt mindig imádott bölcsész professzora kutatómunkájáról. – Ne félj, ez még őt is érdekelni fogja!

Judit tehát szót fogadott, hátizsákjába rejtette az ajándékot, és némi sütemény és tea elfogyasztása után felolvasott a mamájának – mert Anci néni már könnyen elfáradt olvasás közben. Hazainduláskor hálásan körbepuszilta még egyszer a becses aján-

dék miatt, és elhatározta, hogy megkérdezi az édesanyját, mit tud róla, hogyan kerülhetett ez a nem mindennapi darab a nagymama ékszeres dobozába?

Hazaérve megmutatta anyukájának a bársonydoboz tartalmát, aki elmondta, hogy ezt a kitűzött tudomása szerint Anci mama az édesanyjától kapta az esküvője napján. Ezután elővették a régi családi albumokat, nézegették a fotókat: és valóban, az esküvői képen ott volt a nagy ruháján, viszont korábban egyetlen képen sem viselte senki. Egy kicsit tűnődtek rajta, hogy vajon 1952-ben hol vehetett ilyesmit a dédi, és főként miből, hiszen az idő tájt irgalmas rendi ápolónőként dolgozott – és a szülei sem voltak vagyonos emberek.

– Mondd, anyukám, a dédinek ki volt a férje? Nem lehet, hogy az ő családjától származott?

– Nem, kislányom, én úgy tudom, az én nagymamám az első világháborúban lett viselős az ő kis Annácskájával, de mire a nagyid megszületett, már özvegy volt, mert az a katonatiszt, aki a te dédapád volt, meghalt Isonzónál. Semmit se tudok az ő rokonairól, még az is lehet, hogy a Sári mama se ismerte őket. Tudod, mit? Ha következőleg a maminál jársz, majd tőle kérdezd meg a bross eredetét, hátha ő még tudja... valahogy sosem beszéltünk erről.

A napok teltek, Judit meg is feledkezett arról, hogy meg akarta kérdezni az ékszerről a mamáját. Azután egyszer, amikor bekapcsolta a netet, hogy anyagot gyűjtsön a zárthelyihez, tekintete egy hírre és az ahhoz tartozó fotókra esett:

„Mint arról korábban már hírt adtunk, a világon egyedülálló, az i.e. 6. századból származó 160-200 millió forintra becsülhető összértékű közel-keleti műkincset foglaltak le az M5-ös autópályán. A NAV munkatársai még tavaly szeptember 29-én, nem sokkal éjfél előtt ellenőriztek egy kamiont az autópályán. Egy 50 éves török férfi volt a sofőr. A vezetőfülke átvizsgálása közben egy zacskóban 14 darab antik arany pénzérmét, egy arany karperecet és egy szárnyas csikóhalat ábrázoló melltűt, az ülés alatt pedig egy rézedényt és benne további réztárgyakat találtak. Az ellenőrzést végzők értesítették a kecskeméti rendőröket, akik

összesen 101 db különböző alakú és méretű, ábrákkal ellátott, antiknak vélt tárgyat találtak a kamionban. Az előzetes szakértői vélemény alapján a lefoglalt tárgyak ókori régészeti leletek, amelyek a közel-keleti térségből származhatnak – asszír, sumér, perzsa eredetűek –, így feltételezhetően műkincsnek minősülnek. A férfi a lefoglalt tárgyakat Isztambulban vette át szeptember 26-án azért, hogy 300 euróért Lengyelországba szállítsa őket. Az ellenőrzés során kiderült, hogy ezek a tárgyak egyetlen nyilvántartásban sem szerepelnek, egyetlen múzeumból vagy magángyűjteményből sem hiányoznak... az antik arany ékszerekről felételezik, hogy Krisztus előtt 540 körül készültek, és a karumi kurgánsírokból származnak, melyben a régészek feltételezése szerint Krózus fejedelem kincseit találták meg... Az ügyben február 8-án befejezték a nyomozást, és kezdeményezte az ügyészség a lefoglalt tárgyak elkobzását. A leleteket most a Szépművészeti Múzeumban őrzik.”

Juditot megdöbbenetette a melltű és a nagymamájától kapott bross kísérteties hasonlósága, gyorsan kinyomtatta hát az újságcikket, és elrohant, hogy megmutassa Anna mamának, és rákérdezzen, hogyan lehetséges, hogy az ő brossuk szinte a párja ennek a leletnek?

Anci nénit nagyon meglepte unokája kérdése és az újságcikk, de azután odalépett az ágyneműtartóhoz, melynek teteje alatt egy keskeny, hosszú fiók rejtőzött, és abból kivett egy nagyon öreg, csatos füzetet:

– Nézd, Juditkám, ez itt édesanyám naplója. Soha nem éreztem azt, hogy nekem ezt el kellene olvasnom, de megőriztem, és most átadom neked. Kérlek, vigyázz rá, és ne mutasd meg másnak, mert ez csak a mi kettőnk titka – még édesanyádnak se meséltem soha a napló létezéséről.

– Igen, nagy, úgy lesz. Leülök itt nálad és elolvasom, azután visszatesszük oda a szerkénybe, jó? – kérdezte, azzal leült a nagy virágos fotelba, és kinyitotta a naplót.

Meglepte, hogy a napló németül volt írva, de szerencsére nem okozott neki gondot a fordítása – annál inkább a régies betűk és az írásmód. De azután lassan ráállt a szemé, és olvasni kezdett.

A napló abban az időben kelezett, amikor a dédje – Sári mama – még csak jegyben járt az ő főhadnagyával, és hosszasan írt arról, ahogyan levelezett vele, és ahogyan várta a frontról a híreket. A naplóból kiderült, hogy még nem voltak házasok, amikor ő – minő szégyen – egy eltávozás alkalmával engedett vőlegénye csábításának. Teherbe esett, és bizony mire az esküvőt kitűzték volna, a dédpapa elesett a fronton. Sári mama szégyene nagy volt, de szegény szülei visszafogadták, és a kis Anna a kezeszségben az anyai nagypapa nevét kapta – így nem vette szája a falu a kicsi lányt, hogy zabigyerek.

Amikor Judit ennél a résznél tartott, könnyek szöktek a szemébe, és valamiféle szégyent érzett: „Hogy jövök én ahhoz, hogy a rég halott dédnagymamám titkait olvassam?” Ijedten felnézett, hogy Anci mama meglátta-e a könnyeit, de mivel nagymamája épp elszundított, így megnyugodott, hogy nem vette észre a megghatódottságát. Kicsit abbahagyta a fordítást, de aztán erőtt vett rajta a kíváncsiság, hogy vajon a brossról szó esik-e majd, így tovább olvasott.

Nehéz évek következtek Sári mama életében: házaknál takarított és piacon árult hétvégeken, hogy pénzt tudjon küldeni szüleinek Annácska iskoláztatására – majd rátalált az irgalmas rendi nővéreknél az ápolónői állásra, és lehetősége nyílt rá, hogy bábának tanuljon. Aztán a negyvenes években szabadnapjain nagybetegek mellett házi gondozást is vállalt – ezzel tehermentesítve egy kicsit a családtagokat és a személyzetet az alól, hogy éjjel-nappal a beteg mellett legyenek. Így került egy régész professzorékhöz is, ahol az asszony tbc-s lett – ami bizony a negyvenes években még gyógyíthatatlan betegségnek számított –, és éjszakánként ápolta a halálosan beteg fiatalasszonyt. Emma asszony hónapokon át szenvedett, majd heteken át haldoklott, és addig kérlelte Sári nővért, hogy segítse őt a halálba, míg a dédi megkönyörült rajta, és azt mondta, ha következőleg jön, hoz egy olyan injekciót, amitől végleg elalszik. Emma ekkor megkérte, adja oda a szekrényből a bordó bársonyridiküljét, melyből kivette a selyempapírba csomagolt – dédi által sárkányosnak írt – brossot, amit elmondása szerint a férje keletről hozott neki

ajándékba, hogy ezzel szeretné meghálálni a kegyes szolgálatát. Nehezen bár, de elfogadta a kitűzött és hazament. Egész éjjel nem tudott aludni a lelkiismeret-furdalástól, hogy mire vállalkozott, de mire két nap múlva elindult, hogy teljesítse a haldokló kívánságát, a portás már azzal a hírral fogadta, hogy fel se menjen, a nagyságos asszony meghalt, nem kell már az éjszakai ügyelet.

Sári mama tépelődött, hogy mit tegyen. Azt írta a naplójába, valószínűleg nagy fájdalmat okozott volna a gyászoló családnak, ha megmondja, hogy mit vállalt az ékszerért cserébe – talán még börtönbe is jutott volna érte, még akkor is, ha az asszony halála miatt nem kellett megtennie –, de hogy az állását elveszítette volna, ha feljelentik, az biztos. Így aztán hazament, elrejtette az ékszert, sohasem viselte – viszont amikor Anna lánya férjhez ment, mint egyetlen hozományt, ezt tudta adni neki.

Judit döbbenetben ült, kezében a naplóval. Ezek szerint a dédi így jutott az ókori kincs birtokába? Lehetséges, hogy Krózus sírját – amit az interneten olvasottak szerint valamikor 1960-ban találtak meg egy autópálya építése közben a mai Törökország területén – már legalább harminc évvel korábban is fosztogatták? Mert az meggyőződése volt, hogy a két ékszer összetartozott. Talán egy hadvezér palástját tartották meg a két vállán ezek a kilenc aranyfonattal és azok végén egy-egy kék színű kövel díszített szárnyas, farokuszonyos lovak?

Lassan fölállt és a naplót visszahelyezte a fiókba. Ébredező nagymamájától azzal búcsúzott, hogy mivel a napló német nyelven íródott, pár oldal kisilabizálása után abbahagyta az olvasást, így a brossról nem olvasott semmit. Közben arra gondolt, elmegy ő a levéltárba, hátha talál korabeli újságot, amelyből megtudja, hogy kereste-e a család az ékszert, vagy – mivel valószínűleg nem „hivatalos úton” került a bross Magyarországra – jótékony homály fedi az elvesztését?

Másnap a Levéltárban sikerrel járt: hírül adták az újságok, hogy az asszony halála után a család bizonyos ékszerek eltűnését jelentette, és meg is gyanúsították a garamszentbenedeki szobalányt – bizonyos Kollár Ilonát – a lopással, de mivel rábizonyí-

tani nem tudták, hát elbocsátották az állásából. Azt, hogy milyen ékszerek hiányoztak, a korabeli újságok nem írták, Judit mégis úgy érezte, fel kellene keresni ezt a szlovákiai falut, hátha nyomára bukkan az ártatlanul megvádolt cselédnek – aki talán olyan idős lehet, mint Anci mama – hogy legalább most, ennyi év után bocsánatot kérjen tőle a családjá nevében.

Hazaérve gondolt egyet, és a Facebookon rákeresett a Kollár névre Garamszentbenedeken. Ezzel a névvel három fiatalot látott és egy hatvan év körüli asszonyt, akinek a „névjegyében” pontos címet is talált. Megkérte évfolyamtársát, hogy a hétvégére tervezett komáromi erődbeli kirándulást toldják meg egy kis szlovákiai túrával – megígérve, hogy a plusz 2x90 kilométeres utat természetesen ő fizeti. A kérdésre, hogy miért akar ő épp oda menni, mikor a történelem zárthelyihez komáromi adatok kellene, azt válaszolta, hogy a nagymamájának akar örömet okozni egy régi ismerős felkutatásával. Végül abban maradtak, hogy Bea ottmarad az erődben „kutakodni”, Judit pedig menjen tovább a kocsival, és intézze el a dolgát.

A hétvége jól sikerült, Bea tudott egy helyi régésszel beszélni, aki szívesen adott neki anyagot a dolgozathoz, Judit pedig a Google-térkép segítségével rátalált a Facebookról kinézett címre, és megtalálta a nénit, akinek a nővére volt Helena Kollárova – vagyis Kollár Ilona, aki valamikor a negyvenes években Pesten szolgált. Ilona asszony már nem élt, de a testvére elmondta, hogy bizony igaz volt, hogy egy gyűrűt meg egy karkötőt elhozott abból a házból, de azért, mert azt az asszonya nekiadta a halála előtt, csak hát ezt az urak nem hitték el neki. Azt is tudta ez a néni, hogy a professzornak és Emma asszonynak volt egy fia, a Sámuel, akit sajnos 11 évesen, iskolából jövet elfogtak és elhurcoltak a theresienstadti táborba, és azután nem volt hír róla. A professzor úr pedig a családjá elvesztése után Svájcba emigrált, és ott is halt meg nem sokkal a háború után.

Judit – hogy hű maradjon a kitalált történetéhez – megkérte a nénit, hadd készíthessen 1-2 fotót Ilonka néni szobájában lógó fényképéről Anna mamának, majd a testvér kíséretében kiment

a néni sírjához, hogy a „nagymamája nevében” virágot vigyen a sírra.

A komáromi útról hazatérve azon gondolkodott, hogyan tovább? Meggyőződése volt, hogy a brossot nem tarthatja meg, hiszen az egy fontos régészeti lelet. Végül úgy döntött, beavatja a történetbe történelemprofesszorát. Időpontot kért a tanárától, majd fogta a bársonydobozt, és magával vitte. Elmesélt mindent, amit megtudott az ékszerről, megmutatta az újságcikket, és végül a brossot is. A tanár alaposan megnézte a szép, antiknak tűnő ékszert, később nagyítót is vett elő, azután mosolyogva visszaadta:

– Kedves Judit, ezt a kitűzött nem kell leadni a Szépművészeti Múzeumnak, ahogyan azt ön eltervezte. Az ékszer ugyanis – bár arany és antikolt – csak utánzat. Nézze csak meg a csat alatt, ahol összekapcsolódik a felső résszel, ott az arany jele. Márpedig ilyet Krisztus előtt 400 évvel még biztosan nem csináltak! Ezt az ékszert – valószínűleg egy Közel-Keleten látott rajz vagy freskó nyomán, mely a most elkobzott arany melltűt ábrázolta – készítette a régész a feleségének, és bár értékes, semmiképp sem való a most megtalált aranyleletek közé.

– Köszönöm, tanár úr. Ezek után nem nyomozok tovább, megtartom az ékszert, de egyelőre nem viselem: a nagymamám azt mondta: „Én már túl öreg vagyok hozzá”, én meg még azt érzem, nem vagyok elég öreg egy ilyen ékszer viseléséhez – mondta Judit megkönnyebbülten nevetve, és hazasietett.

Gazsi kiszabadítása

Egy baráti összejövetel alkalmával tréfás sztorikkal szórakoztatuk egymást, akkor került szóba a falunk Gázsija és az ő összetartó, népes családja. Az történt, hogy Gázsink meghallotta, hogy Boriska néninél nagyon ékesen kukorékol a kakas, hát gondolta: ahol kakas van, ott tyúk is akad – így aztán estefelé odalopózott, és összeszedett egy zsákba belőlük néhányat. Már

éppen vissza akart osonni a hátsó kertkapun, amikor észrevette a néni udvarán az unokájának a biciklijét – gondolta, hogy azzal gyorsabban haza tudja fuvarozni a tyúkokat. Kitolta hát a biciklit a földútra, és onnan végig az Újsorig. Boriska néni reggel vette észre a baromfiállomány megfogyatkozását és az értékes, egyedileg gyártott mountain bike hiányát. Rőgtön szólt a szomszédban lakó rendőrnek, a Józsinak, aki a kerékpáryomon haladva hamarosan meg is találta a biciklit Gazsi udvarán. A tyúkokat már nem, mert azokat Gazsi anyósa akkorra átalakította pörköltté – így viszont Borsika néni már nem tartott rájuk igényt, inkább az árukat szerette volna megkapni.

Gazsit annak rendje és módja szerint előállították – és mert volt egy korábbi bűnesete is, ami után „elfelejtett” börtönbe vonulni – előzetesbe helyezték a legközelebbi városi kapitányságon. A családja persze ezt határozottan sérelmezte, ezért – mint utóbb kiderült – az öccse meg a sógora elhatározta, hogy mennek és kiszabadítják szegény rokont a fogdából. És hogy ez hogyan derült ki? Hát úgy, hogy ezek a drága emberek loptak a falu szélén egy Škodát, és azzal indultak kommandózni, de a tinnyeik kanyarban átsodródtak a szemközti sávba – éppen egy rendőrautó elé. A koccanás után a kikerülő helyszínelők megérdeklődtek a fiataloktól, ugyan hová siettek az autóval forgalmi és jogosítvány nélkül – és a mi hőseink ekkor színt vallottak, hogy ők bizony Gazsit indultak kiszabadítani!

És hogy mit tettek ezután a rendőrök? Mivel a baleset során személyi sérülés szerencsére nem történt, szépen bezsuppolták az autótolvajokat is a fogdába – éppen Gazsi mellé. Így, ha kiszabadítani nem is, de meglátogatni legalább sikerült nekik.

Képzeld el... irodalmi folyóirat: <http://www.kepzeldel.hu>

Ajánljuk a VERSLISTA YouTube csatornáját is,
ahol több száz Verslistához kapcsolható írás videofelvételét
nézheted/hallgathatod meg: <http://youtube.hu/Verslista>

VEHOFSICS ERZSÉBET: UTOLSÓ ÚT